

Barcelona inicia un pla de transformació dels patis escolars perquè siguin més naturalitzats, coeducatius i comunitaris

17/12/2020

L'Ajuntament, a través del Consorci d'Educació de Barcelona, posa en marxa un programa estable i sistemàtic de transformació de 10 patis escolars cada any per millorar-ne tant els espais físics per enjardinar-los i que esdevinguin refugis climàtics; com les dinàmiques i relacions més igualitàries amb la diversificació del joc; i els usos comunitaris com a equipaments de barri

Aquest pla de patis permet avançar en dos grans prioritats del mandat: la ciutat jugable que reivindica la importància del joc i l'educació a l'aire lliure per al benestar dels infants, i la ciutat saludable i resiliència a l'emergència climàtica que prioritza la naturalització

Cada estiu el Consorci d'Educació realitzarà les transformacions físiques en un mínim de 10 patis que tindran 4 trets característics: introduir elements pel joc divers, plantar arbres i verd, generar ombra, i ampliar espai de terra permeable i tou com a jardí en convivència amb usos esportius

Cada projecte comptarà amb un procés de co-creació amb les comunitats educatives per adaptar les solucions tècniques a cada escola amb la participació d'infants, famílies, mestres i monitoratge

Més enllà de la transformació física, el Pla compta amb la col·laboració de l'Associació de Mestres Rosa Sensat per la part de debats oberts a totes les escoles, intercanvi d'experiències i orientacions pedagògiques per impulsar que s'aprofiti el millor potencial educatiu i lúdic dels patis

L'Ajuntament de Barcelona, a través del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) i el Consell Educatiu Municipal de Barcelona (CEMB), posarà en marxa aquest curs un pla de patis per a les escoles públiques d'infantil i primària, com un programa estable i sistemàtic. Un canvi no només físic, també conceptual i pedagògic d'aquest espai per a la convivència. Els patis dels centres educatius de Barcelona són també espais d'esbarjo i de joc i tenen una gran importància i potencial com a espais educatius i d'aprenentatge. Alhora també són extensions de l'espai públic de la ciutat, i per tant, són entorns clau per avançar en la ciutat jugable. I a més són espai exterior a l'aire lliure, i per tant, haurien de ser també espais de benestar.

Els patis són indrets molt viscuts i molt importants per a la mainada: cada alumne hi passa més 3.000 hores durant la seva vida escolar (des de P-3 fins a 6è) entre l'educació física a l'aire lliure, el temps de pati de matí i el de menjador, sense comptar les possibles hores d'activitat esportiva extraescolar. És, sens dubte, un temps i una infraestructura molt rellevant per als centres, però també per a la ciutat, una infraestructura que cal repensar amb cura, ja que molts d'ells, la majoria, tenen avui en dia dissenys poc estimulants del joc divers, amb molt pocs elements naturals, poc confortables i excessivament pavimentats.

Per això, les línies mestres de criteris passen per repensar els espais, dinàmiques i usos dels patis creant espais més naturalitzats, coeducatius i comunitaris. Aquestes criteris conceptuals s'han elaborat a partir d'experiències anteriors acumulades i d'una comissió tècnica transversal de l'Ajuntament amb el Consorci d'Educació i el suport de l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona, a partir també d'una revisió documental i el contrast amb una vintena d'entitats i persones expertes en la matèria des de la perspectiva educativa, del joc, feminista i ambiental.

Un pla de patis pensat per transformar els espais, les dinàmiques i els usos

A partir d'aquesta proposta marc de criteris per a un bon pati i del projecte pilot europeu de refugis climàtics, l'Ajuntament inicia un programa estable de transformació d'un mínim de 10 patis escolars cada curs en tres vessants: la primera, els espais físics perquè esdevinguin refugis climàtics i, per tant, més verds, naturalitzats i ombrejats; la segona, les dinàmiques i experiències vitals dels infants al pati per afavorir relacions més igualitàries mitjançant la diversificació de possibilitats de joc i activitats; i la tercera, els usos comunitaris com a equipaments de barri.

Pel que fa a la transformació física de l'espai serà necessàriament diferent en cada escola, partirà dels aprenentatges amb les solucions tècniques ja provades (refugis climàtics) i de les necessitats i propostes factibles que sorgeixen del procés de co-creació amb cada comunitat educativa per al projecte concret. En tots els casos hi haurà 4 elements bàsics en els projectes de transformació física en clau de jugabilitat i de naturalització dels patis:

1. Incorporar elements de joc per diversificar al màxim les possibilitats i ambients pel joc lliure, compartit, versàtil, incloent materials naturals i fonts i jocs d'aigua.
2. Plantar arbres i plantes amb un número significatiu per naturalitzar i incrementar el volum de verd i les possibilitats de contacte amb la natura o elements naturals.
3. Generar ombra ja sigui vegetal o amb estructures per millorar el confort tèrmic i crear ambients diversos.
4. Ampliar els espais de paviment tou per guanyar terra permeable com a jardí, sempre assegurant la convivència amb usos per a l'educació física i l'esport.

Durant el proper estiu el Consorci d'Educació executarà les millores en els 10 patis utilitzant el nou procediment de disseny per a un bon pati (toolkits) i partint de l'experiència de l'equip de tècnics del Consorci i del programa de refugis climàtics. Prèviament l'Ajuntament coordinarà els processos de co-creació amb la comunitat educativa de cada centre amb sessions de treball participatives per recollir els interessos i necessitats, en especial a partir de les veus dels infants, i també de mestres, monitoratge i famílies per tal que el projecte final ho tingui en compte juntament amb la viabilitat i el catàleg de solucions tècniques inicial.

Una de les intencions del pla de patis és donar més rellevància a la vida als patis partint de la idea que el pati és escola i que, per tant, ha de formar part del projecte pedagògic i la comunitat educativa ha de ser la protagonista de la reflexió i millores sobre els espais, les experiències i usos dels patis. En aquest sentit, els treballs partiran de la proposta de criteris per a un bon pati sota la premissa que els patis són espais molt valuosos de joc i aprenentatges. Els criteris que s'hauran d'anar millorant per transformar l'espai, les dinàmiques i els usos són:

1. Haurà d'integrar-se en el projecte educatiu de centre per afavorir relacions igualitàries amb la diversitat de gèneres, orígens culturals, capacitats i edats, una gestió positiva dels conflictes, i la coresponsabilitat dels infants en tenir-ne cura.
2. Haurà d'oferir diversitat d'activitats lúdiques, creatives i amb reptes pel joc lliure i compartit.
3. Haurà de garantir el contacte amb la natura, el verd, la terra, la sorra i l'aigua i amb el màxim d'elements naturals per enjardinar bona part de l'espai.
4. Haurà de ser confortable, funcional i amb accessibilitat cap a l'espai interior de l'escola i amb l'entorn.
5. Haurà de tenir una distribució dels espais equitativa i amb ambients diversos i de qualitat.
6. Haurà d'afavorir usos lúdics diversos per a fer comunitat dins i fora el temps escolar com a equipament obert en barris educadors.

Per compartir aquests plantejaments, aquesta setmana ha tingut lloc una primera jornada oberta de debat, ja que el pla preveu una línia específica de debats, intercanvis d'experiències i orientacions pedagògiques en col·laboració amb l'Associació de Mestres Rosa Sensat en el marc del Consell Educatiu Municipal de Barcelona. Durant el 2021 es desenvoluparan sessions de treball i reflexió per compartir coneixements i aprofundir en les dinàmiques i potencial educatiu dels patis. A més de debats i intercanvis oberts a totes les escoles, també està prevista pel curs vinent la publicació d'una guia d'orientacions pedagògiques útil per a tots els centres.

Un pla que desplega estratègies més àmplies de ciutat

El pla de patis desplega dues de les grans estratègies de canvi que la ciutat ja té en marxa i que també passen per les escoles. Per una banda, avançar cap a una ciutat jugable arreu i, en aquest sentit, la transformació dels patis és un projecte tractor previst al Pla del joc a l'espai públic. Per altra banda, el pla de patis també forma part de la transició i naturalització imprescindible per avançar cap a la ciutat saludable i resiliència que lluita contra l'emergència climàtica. En aquest sentit connecta amb el Pla Clima per adaptar la ciutat al canvi climàtic també des de les escoles; així com el Pla del verd i de la biodiversitat que vol incrementar els metres quadrats de verd per habitant a la ciutat.

A més, en situació de pandèmia per la Covid-19, s'afegeix un nou motiu d'urgència per accelerar la transformació dels patis: és evident la rellevància i el paper fonamental de l'escola, i la necessitat de comptar amb entorns més adequats a l'aire lliure per a les oportunitats de joc i aprenentatge.

Antecedents de millores de patis

Aquest nou pla no parteix de zero i recull els aprenentatges i el testimoni de diverses experiències prèvies de repensar i millorar patis amb mirada de gènere i de sostenibilitat ambiental, en especial durant anys mitjançant la Xarxa d'Escoles + Sostenibles de l'Ajuntament. Els darrers casos de patis transformats, amb finançament europeu o iniciatives de les comunitats educatives que han comptat amb subvencions municipals (de districtes, Feminismes i LGTBI o Justícia Global) són:

En clau de refugis climàtics (curs 2019/2020): Escola Cervantes, Escola Els Llorers, Escola Ramón Casas, Escola Ítaca, Escola Poeta Foix, Escola Rius i Taulet, Escola Font d'en Fargas, Escola Can Fabra, Escola Poblenou, Escola Vila Olímpica i Institut-Escola Antiviana.

En clau de perspectiva de gènere i diversificació del joc: Escola Drassanes i Escola Baró de Viver (premis Ciutat de Barcelona 2018 com a patis coeducatius), Escola La Maquinista (premi Barcelona Innovació Educativa 2018), Escola Dovella, Escola Farigola del Clot, Escola 30 passos, Escola Mare Nostrum i Escola Baldiri Reixac.

L'experiència de les escoles refugis climàtics

El curs passat, el 2019-2020 ja es va iniciar el procés de debat i concreció d'actuacions per transformar 11 escoles de la ciutat en refugis climàtics, un pla desenvolupat en el marc del finançament que ha rebut l'Ajuntament de Barcelona del projecte Urban Innovation Action (UIA), un programa de la Comissió Europea per adaptar les escoles al canvi climàtic, com a repte del desenvolupament urbà sostenible.

El projecte permetrà fer un salt qualitatiu per adaptar els centres educatius de la ciutat a l'emergència climàtica, amb una sèrie d'actuacions, executades pel Consorci d'Educació de Barcelona, a través de diferents eixos com són la incorporació de punts d'aigua i jocs singulars d'aigua, augmentar els espais verds, millorar la vegetació, crear murs verds, més espai per a jardins i pèrgoles o arbres per augmentar els espais d'ombra.

De fet, la transformació d'aquestes 11 escoles ha permès recuperar 1.000 metres quadrats de sòl natural amb vegetació en substitució de terra de formigó i s'han creat 2.213 metres quadrats de nous espais d'ombra amb pèrgoles i tendals. També s'han plantat un total de 74 arbres nous (equivalent als que hi ha en dues illes senceres de l'Eixample) i s'han instal·lat 26 nous punts d'aigua.

Ara mateix el projecte d'escoles refugis climàtics ha iniciat una primera fase d'avaluació del canvi, que a més de donar un grau de satisfacció alt en clau d'espai verd i d'estada, ha posat de manifest els canvis d'usos que comporta la redistribució dels espais als patis escolars. L'avaluació continuarà a l'estiu un cop s'hagi pogut viure l'experiència al pati com a refugi climàtic davant les altes temperatures. De fet està previst que aquestes patis, a partir de l'estiu vinent, s'obrin als barris en cas d'onada de calor com a zones de confort tèrmic.

A banda del seguiment que en facin les escoles també es farà un seguiment dels resultats de les intervencions en termes de salut i de confort climàtic. D'una banda es farà l'avaluació de l'impacte ambiental, en col·laboració amb ISGlobal, i de l'altra, de l'impacte en la salut, que el farà l'Agència de Salut Pública de Barcelona.

Les 10 escoles del pla de patis 2021

Les 10 escoles públiques que entren en el pla de patis aquest curs són: Auró, Bogatell, de les Aigües, Duran i Bas, Francesc Macià, L'Estel, Palma de Mallorca, Parc de la Ciutadella, Pau Casals de Gràcia i Ramon Llull.

De cara al proper curs, la selecció de les escoles, un mínim de 10 anualment, es farà prèvia sol·licitud a través de la convocatòria unificada de programes que el Consorci d'Educació de Barcelona obra abans de l'inici de cada curs per a tots els centres educatius. Aquest mecanisme és important, entre d'altres, per assegurar el compromís i la implicació del claustre i la resta de la comunitat educativa en el procés de repensar, transformar i incorporar el pati com a part important del projecte educatiu de centre.

En aquesta ocasió, la selecció de les escoles s'ha fet a partir d'aquelles que s'havien presentat el curs passat a la convocatòria com a candidates al projecte europeu de refugis climàtics i/o que tenien actuacions de millora del pati pendents i ja compromeses per part del Consorci d'Educació. A partir d'aquest primer cribratge s'ha considerat un criteri principal de priorització en clau d'equitat perquè el procés i la millora sigui una via més per acompanyar i impulsar la transformació educativa dels centres que més ho necessiten. Finalment també dos criteris de valoració que són la participació del centre a la xarxa d'escoles + sostenibles, i una certa distribució territorial.

En paral·lel a aquest pla de transformació patis, les actuacions més puntuals de manteniment i millores de patis previstes pel Consorci es mantindran, així com la possibilitat de sol·licitar finançament per a projectes de millora de patis a la convocatòria anual de subvencions de l'Ajuntament, de la mateixa manera que s'ha vingut fent durant anys.

Les obres del 2021 tenen un pressupost previst de més de 1,5 milions d'euros que formen part de la inversió educativa que l'Ajuntament fa a través del Consorci d'Educació per a les reformes, arranjaments i millores (RAM) en els equipaments escolars d'infantil i primària de la ciutat.

Compartiu aquest contingut

(<https://www.barcelona.cat>)

[Avis legal](#)

(<https://ajuntament.barcelona.cat/premsa/avis-legal/>)(<https://www.barcelona.cat/ca>,